

Република Србија
Републички завод за статистику

АНКЕТА О РАДНОЈ СНАЗИ

НОВА
МЕТОДОЛОГИЈА
2021.

Београд, јун 2021.

Анкета о радној снази (АРС) је истраживање којим се, на случајно изабраном узорку домаћинстава, прикупљају подаци о основним карактеристикама радне снаге како би се на основу тих информација оценио обим укупне радне снаге у нашој земљи.

Главни циљ овог истраживања је добијање података о три основна, међусобно искључива, контингента становништва:

запослени, незапослени и лица ван радне снаге – о њиховим демографским, социо-економским, образовним и другим карактеристикама.

Подаци добијени из АРС-а користе се за праћење, мерење и оцењивање економских и друштвених кретања, како у Републици Србији, тако и за међународно поређење.

Када је реч о методологији, организацији, избору узорка, дизајну упитника и дефиницијама запослености/незапослености, АРС се спроводи у складу са стандардима и препорукама Међународне организације рада (International Labour Organization - ILO) и регулативама Европског завода за статистику (Евростат), што омогућава да се подаци добијени из АРС-а могу упоређивати са еквивалентним подацима из других (посебно европских) земаља.

Почев од првих истраживања радне снаге у свету, дефиниције које се примењују у АРС-у, садржај упитника, периодика истраживања, методе анкетирања и оцењивања предмет су константног унапређивања.

ШТА ЈЕ АНКЕТА О РАДНОЈ СНАЗИ?

Године	Периодика истраживања	Величина планираног годишњег узорка на нивоу домаћинства:	Оквир за узорак су пописи:	Методe прикупљања података:
1994.	Први пут спроведено као пилот-истраживање	3 900	1991.	PAPI
1995–2003.		3 900	1991.	PAPI
2004–2007.	Годишња периодика – истраживање у октобру	6 500	2002.	PAPI
2008–2012.	Полугодишња периодика – истраживање у априлу и октобру	20 000	2002.	PAPI и CATI (од 2009)
2013.		22 196	2002/2011.	PAPI и CATI
2014.	Квартално	44 660	2011.	прелаз са PAPI на CAPI и CATI
2015.	Континуирано	54 578	2011.	CAPI и CATI
2016–2020.	Континуирано	68 640 – 76 960	2011.	CAPI и CATI

PAPI (Paper Assisted Personal Interviewing) – лично анкетирање путем папирног упитника

CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing) – телефонско анкетирање уз помоћ рачунара

CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing) – лично анкетирање уз помоћ лаптопа

Промене упитника / промене метода оцењивања

Измењен садржај упитника (ради усклађивања са ЕУ регулативом бр. 577/98), што је омогућило прецизније дефинисање основних контингената становништва.

2008. извршена је ревизија упитника којом је, између осталог, на потпунији начин обухваћен контингент запосленог становништва; уведене су нове варијабле у вези са образовањем.

Промењен систем оцењивања (постстратификација према НУТС-3, полу и петогодишњима старости)

2016. уведен јединствени пондер на нивоу лица и домаћинства

ИСТОРИЈАТ АНКЕТЕ О РАДНОЈ СНАЗИ КОД НАС

Од јануара 2021. Анкета о радној снази се спроводи на основу и у складу са новом Уредбом Европског парламента и Савета.

Нова европска регулатива захтева од земаља ЕУ да примењују нове редијајниране концепте у АРС-у од 2021. године.

Циљ ревидирања методологије јесте побољшање садржаја анкете како би се омогућило прецизније праћење кретања на тржишту рада, с обзиром на константне промене у његовој динамици и структури.

Увођењем новог, стандардизованог упитника обезбеђује се побољшање свеукупног квалитета података и њихове међународне упоредивости.

Република Србија, односно Републички завод за статистику, као члан европског статистичког система, паралелно са осталим европским земљама, прилагођава се променама у европском законодавству.

Промене које су у АРС уведене од 2021. године углавном се односе на дефиниције и начин спецификације одређених категорија становништва на тржишту рада – запослених лица, незапослених лица и лица ван радне снаге – као и на опсег и обим варијабли посвећених њиховим додатним карактеристикама.

Измене дефиниција су резултат примене одредби „Резолуције о статистици рада, запошљавања и недовољне употребе рада“ донете 2013. године на 19. Међународној конференцији статистичара рада у Женеви и препоручене за употребу од стране Међународне организације рада (МОР).

Спровођење одредби нове Резолуције ће углавном утицати на примену нешто другачијих принципа класификације лица у групу запослених, што ће, последично, утицати и на незапослене, и на лица ван радне снаге.

Најзначајнија промена у дефиницији запослених односи се на искључивање из континента запослених лица која производе пољопривредну робу и услуге намењене личној потрошњи, тј. без пласмана производа на тржиште.

НОВА МЕТОДОЛОГИЈА ЗА АНКЕТУ О РАДНОЈ СНАЗИ

ОД КАДА
ЗАШТО
КАКО

Комплетна методологија Анкете о радној снази, како стара, тако и нова која је у употреби од 2021. године, може се наћи на веб-сајту РЗС-а у оквиру Референтних метаподатака (<https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/istrazivanja/referentni-metapodaci/>), док ће овде бити приказане само дефиниције основних контингената становништва и најзначајније разлике.

Дефиниције основних контингената становништа (запослени, незапослени и ван радне снаге), у складу са новом Евростатовом регулативом и МОР резолуцијом, приказане су у следећим параграфима:

Параграф 1. Запослено становништво обухвата лица старости 15–89 година, која су, током седмице посматрања, припадала једној од следећих категорија:

1.1. Лица која су током посматране седмице радила најмање један сат за зараду или приход, укључујући помажуће чланове у породичном послу;

1.2. Лица која имају посао или бизнис са којег су била привремено одсутна током целе посматране седмице, али су везана за тај посао, као што су :

1.2.1. Лица одсутна с посла због празника, прерасподеле радног времена, боловања, породичног одсуства, обуке у вези посла;

1.2.2. Лица која су на родитељском одсуству, било да примају зараду или бенефиције с посла с којег су одсутна, или чије је очекивано трајање родитељског одсуства до 3 месеца;

1.2.3. Сезонски радници ван сезоне, ако настављају да редовно обављају задатке и дужности за посао или бизнис с којег су одсутни, искључујући испуњавање законских или административних обавеза;

1.2.4. Лица која нису радила у посматраној седмици из неких других разлога, а чије је очекивано трајање одсуства до 3 месеца;

1.2.5. Лица која производе пољопривредне производе чији је главни део намењен за продају или размену (трампу).

Лица која производе робу за сопствену употребу, волонтери, лица на неплаћеној обуци и лица укључена у друге облике рада, на основу Резолуције која се тиче статистике рада, запослености и недовољне употребе рада, усвојене 2013. године на 19. Међународној конференцији статистичара рада, нису укључена у контингент запослених на бази ових активности.

Параграф 2. Незапослено становништво обухвата лица старости од 15 до 74 година која:

2.1. У посматраној седмици нису била запослена у складу са дефиницијом запослености наведеној у Параграфу 1;

2.2. Тренутно су расположива за рад, односно расположива су да почну да раде као плаћени запослени или samozапослени, у року од две седмице након седмице посматрања;

2.3. Активно траже посао, било да су предузимала активности, у претходне четири седмице закључно са посматраном седмицом, у циљу тражења плаћеног запослења или samozапослења, или су нашла посао на којем ће почети да раде најкасније у периоду од три месеца након седмице посматрања.

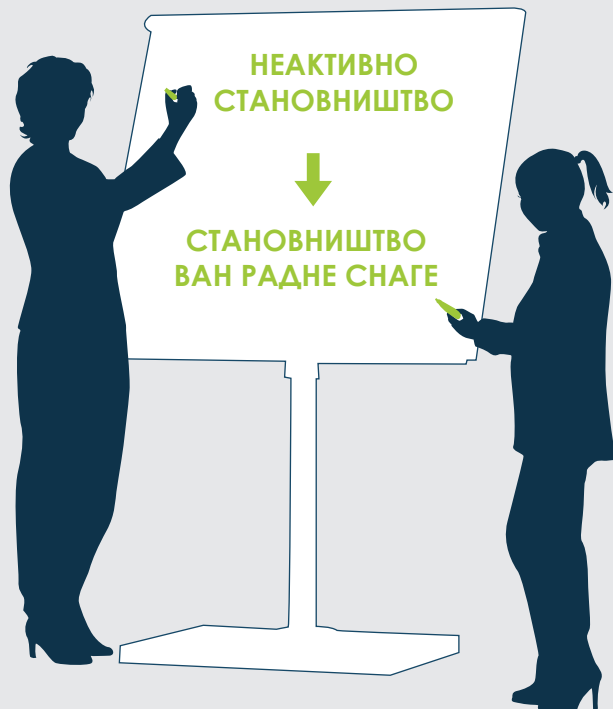
За сезонске раднике, који нису радили у току посматране седмице (јер су ван сезоне), али који очекују да ће се вратити на свој сезонски посао, сматра се да имају посао.

ДЕФИНИЦИЈЕ ОСНОВНИХ КОНТИНГЕНАТА СТАНОВНИШТА (ЗАПОСЛЕНИ, НЕЗАПОСЛЕНИ И ВАН РАДНЕ СНАГЕ)

У складу са новом методологијом долази до промене једног од основних термина контингената становништва!

Параграф 3. Лица ван радне снаге обухватају:

3.1. Лица млађа од 15 година;

3.2. Лица старија од 89 година;

3.3. Лица старости између 15 и 89 година која током посматране седмице нису била запослена, нити незапослена према дефиницијама запослености и незапослености описаним у параграфима 1 и 2.

ДЕФИНИЦИЈЕ ОСНОВНИХ КОНТИНГЕНТА СТАНОВНИШТА (ЗАПОСЛЕНИ, НЕЗАПОСЛЕНИ И ВАН РАДНЕ СНАГЕ)

Одређивање статуса у запослености

Лица која су током посматране седмице радила најмање један сат за зараду или приход

Лица која производе пољопривредну робу и услуге, које су искључиво или већим делом намењене личној потрошњи

Лица старија од 89 година

Сезонски радници ван сезоне који настављају да обављају задатке за посао с којег су одсутни, у случају одсуства до 3 месеца

Сезонски радници ван сезоне који настављају да обављају задатке за посао с којег су одсутни, у случају одсуства дужем од 3 месеца

Сезонски радници ван сезоне који не настављају да обављају задатке за посао с којег су одсутни, у случају одсуства до 3 месеца

Сезонски радници ван сезоне који не настављају да обављају задатке за посао с којег су одсутни, у случају одсуства дужем од 3 месеца

Лица на родитељском одсуству до 3 месеца

Лица на родитељском одсуству дужем од 3 месеца

Самозапослени, одсутни с посла, који поседују опрему од значајне вредности, канцеларију, имање, рекламу

APC нова методологија	APC stara методологија
+	+
-	+
-	+
+	+
+	није релевантно
-	+
-	+ ако примају 50% и више зараде; - ако примају мање од 50% зараде
+	+
+	+ ако примају 50% и више зараде; - ако примају мање од 50% зараде
није релевантно	+

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ ОДРЕЂИВАЊА СТАТУСА У ЗАПОСЛЕНОСТИ ПРЕМА СТАРОЈ И НОВОЈ МЕТОДОЛОГИЈИ

Одређивање статуса у запослености

Самозапослени одсутни с посла због годишњег одмора, прерасподеле радног времена, боловања, породичног одсуства, обуке у вези с послом без обзира на дужину одсуства

Самозапослени одсутни с посла због чувања деце или неспособних одраслих, штрајка, личних разлога, обуке која није везана за посао или других разлога осим оних наведених под претходном ставком, до 3 месеца

Запослени радници одсутни с посла због боловања и породичног одсуства без обзира на дужину одсуства

Запослени радници одсутни с посла због годишњег одмора, прерасподеле радног времена, обуке у вези с послом до 3 месеца

Запослени радници одсутни с посла због годишњег одмора, прерасподеле радног времена, обуке у вези с послом, дуже од 3 месеца

Запослени радници одсутни с посла због чувања деце или неспособних одраслих, штрајка, личних разлога, обуке која није везана за посао или других разлога, осим оних већ горе наведених, до 3 месеца

Запослени радници одсутни с посла због чувања деце или неспособних одраслих, штрајка, личних разлога, обуке која није везана за посао или других разлога осим оних већ горе наведених, дуже од 3 месеца

Помажући чланови одсутни с посла до 3 месеца

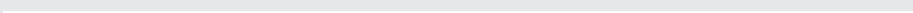
Помажући чланови одсутни с посла дуже од 3 месеца без обзира на разлог одсуства

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ ОДРЕЂИВАЊА СТАТУСА У ЗАПОСЛЕНОСТИ ПРЕМА СТАРОЈ И НОВОЈ МЕТОДОЛОГИЈИ

APC нова методологија	APC stara методологија
+	није релевантно
+	није релевантно
+	+
+	+
+	+ ако примају 50% и више зараде; - ако примају мање од 50% зараде
+	+
-	+ ако примају 50% и више зараде; - ако примају мање од 50% зараде
+	+
-	-

Из контингента запослених искључују се лица која производе пољопривредну робу и услуге намењене личној потрошњи, тј. без пласмана производа на тржиште.

Која је најзначајнија промена у дефиницији запослених?

Промене упитника настале увођењем униформисаног сета питања усмерене су на побољшање међународне упоредивости добијених података.

Рedefинисан је целокупан сет питања којим се утврђује статус појединаца на тржишту рада.

Између осталог, уведено је и ново питање са циљем да се боље обухвате тзв. мали/повремени/успутни послови („small jobs“), које испитаници често пропусте да наведу јер их не препознају као конкретан посао.

Без обзира на то што је и према до сада важећој методологији услов за обухватање у контингент запослених био обављање неког плаћеног посла у трајању од најмање једног сата, у новом Евростатовом моделу упитника уведено је ново питање у којем су наведени примери тзв. „малих“ послова као и послова који се повремено обављају (рад преко веб-платформе, услуге превоза преко веб-апликације, превођење, дељење летака, чување деце, старијих, кућних љубимаца и сл.). Иако се наведени послови не подударају са традиционалним схватањем концепта запослености, њихова заступљеност на тржишту рада је све већа па је циљ увођења новог питања њихов бољи обухват.

Поред прецизнијег обухвата растуће флексибилне запослености, увођењем нових питања и изменом старих, обезбедиће се нови индикатори како би се омогућило прецизније праћење кретања на тржишту рада, као на пример:

идентификовање имиграната друге генерације и анализа њиховог положаја на тржишту рада

утврђивање препрека за учешће на тржишту рада

прецизније мерење одсуства и разлога одсуства са посла, самим тим и извршених и неизвршених часова рада

детаљнија анализа пословне структуре samozапослених

утврђивање најефикасније методе проналажења посла и сл.

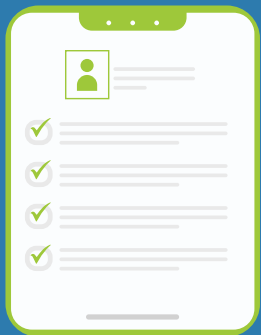

ПРОМЕНЕ УПИТНИКА

Уведена су нова питања, а нека постојећа су преформулисана како би се адекватније испитала кретања на тржишту рада и прецизније утврдио статус појединца, као и његове карактеристике.

УВЕДЕНА ПИТАЊА

Најважнија питања која су, од 2021. уведена у APC односе се на:

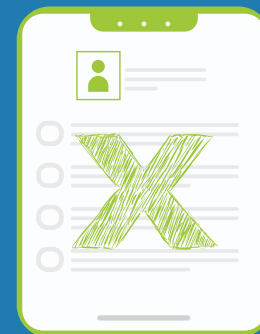
- државу рођења оца и мајке за лица старости до 74 године;
- одређивање економско зависних samozапослених, као и броја клијената које имају samozапослени – у циљу боље идентификације њихове пословне структуре;
- рад преког дигиталних платформи
- слободу одлучивања о почетку и крају радног времена у циљу одређивања флексибилног аранжмана рада за запослене раднике и помажуће чланове и слободу организације посла/ бизниса за samozапослене;
- одређивање разлога одсуства с посла за сваки дан посебно, или пола радног дана за запослена лица;
- утврђивање повезаности образовног система и тржишта рада за лица старости 20–34 године;
- похађање формалног и неформалног образовања у претходних 12 месеци;
- генерално здравствено стање и присуство дуготрајног здравственог ограничења у обављању свакодневних активности.

Најважнија питања која су, од 2021, искључена из АРС-а:

- Разлог одсуства из домаћинства? Где је лице живело пре годину дана?
- Укупно трајање одсуства с посла (време од последњег дана када сте радили до планираног повратка на посао)?
- Колико година радите на свим пословима укупно? Да ли радите у сменама?
- На који бисте начин желели да радите више сати? Колико бисте сати седмично желели да радите?
- Да ли сте током претходне 4 седмице тражили други посао? Разлог зашто тражите други посао?
- Да ли сте током претходних 12 месеци одбили неку понуду за посао? Какав посао тражите (или сте нашли)? Каква је била ваша ситуација непосредно пре почетка тражења посла?
- Какав је био ваш професионални статус пре годину дана? Делатност (локалне јединице) у којој сте радили пре годину дана?
- Подручје образовања/обуке ван формалног система образовања? Колико сте часова у претходне 4 седмице провели на обуци (курсу, семинару, конференцији, приватним часовима и сл.)?

ИСКЉУЧЕНА ПИТАЊА

Како би се испитали ефекти промене методологије и обезбедили елементи за ревизију најважнијих статистичких показатеља (нивои запослености и незапослености), а ради добијања упоредиве серије података са подацима од 2021, током 2020. године паралелно је **спроведено пилот и редовно истраживање**.

На основу поређења података за IV квартал 2020. године могуће је сагледати најбитније промене.

Најзначајније промене огледају се у смањењу броја запослених за 119 100, који се преливају већим делом у контингент становништва ван радне снаге (+ 104 900) и мањим делом у контингент незапослених (+ 14 200).

Као последица промене дефиниције запослених (од којих је најзначајнија искључивање лица која производе робу и услуге за сопствене потребе из контингента запослених), стопа запослености се смањује за 2,1 п. п., превасходно на рачун раста стопе становништва ван радне снаге узраста 15+ (+ 1,8 п. п.) али и раста стопе незапослености (+ 0,8 п. п.)

ЕФЕКТИ ПРОМЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ

Стара методологија

	(у хиљ.)
Популација старости 15+	5882,8
Активно становништво	3241,9
Запослени	2920,9
Незапослени	321,0
Неактивно становништво	2640,9
	%
Стопа активности	55,1
Стопа запослености	49,7
Стопа незапослености	9,9
Стопа неактивности	44,9
	(у хиљ.)
Популација старости 15 - 64	4422,5
Активно становништво	3065,9
Запослени	2745,3
Незапослени	320,6
Неактивно становништво	1356,6
	%
Стопа активности	69,3
Стопа запослености	62,1
Стопа незапослености	10,5
Стопа неактивности	30,7

Нова методологија

	(у хиљ.)
Популација старости 15+	5882,8
Активно становништво	3137,0
Запослени	2801,8
Незапослени	335,2
Ван радне снаге	2745,8
	%
Стопе	%
Активности	53,3
Запослености	47,6
Незапослености	10,7
Ван радне снаге	46,7
	(у хиљ.)
Популација старости 15 - 64	4422,5
Активно становништво	3013,0
Запослени	2678,7
Незапослени	334,4
Ван радне снаге	1409,5
	%
Стопе	%
Активности	68,1
Запослености	60,6
Незапослености	11,1
Ван радне снаге	31,9

ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЉИ КРЕТАЊА НА ТРЖИШТУ РАДА, IV КВАРТАЛ 2020.

ПОРЕЂЕЊЕ
СТАРА И НОВА
МЕТОДОЛОГИЈА

Разлика нова/стара методологија

	(у хиљ.)
Популација старости 15+	0,0
Активно становништво	-104,9
Запослени	-119,1
Незапослени	+14,2
Ван радне снаге	+104,9
Стопе	(п. п.)
Активности	-1,8
Запослености	-2,1
Незапослености	+0,8
Ван радне снаге	+1,8
	(у хиљ.)
Популација старости 15 - 64	0,0
Активно становништво	-52,9
Запослени	-66,6
Незапослени	+13,8
Ван радне снаге	+52,9
Стопе	(п. п.)
Активности	-1,2
Запослености	-1,5
Незапослености	+0,6
Ван радне снаге	+1,2

Промена методологије је највећи утицај имала на запосленост у старосној групи 60 и више година, где је преко 70 000 запослених (према старој дефиницији запослености) прешло у контингент лица ван радне снаге (према новој методологији).

Стара методологија

Старосне групе	Запослени	Незапослени	Неактивно становништво
15–29	402,0	125,9	578,2
30–59	2121,2	182,1	512,7
60 +	397,7	13,0	1549,9

Нова методологија

Запослени	Незапослени	Ван радне снаге
397,8	130,6	577,6
2079,0	190,9	546,1
325,0	13,7	1622,1

УТИЦАЈ ПРОМЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ НА ОСНОВНЕ КОНТИНГЕНТЕ СТАНОВНИШТВА ПРЕМА СТАРОСНИМ ГРУПАМА

ПОРЕЂЕЊЕ БРОЈА
ЗАПОСЛЕНИХ ПО
НОВОЈ И СТАРОЈ
МЕТОДОЛОГИЈИ,
IV КВАРТАЛ
2020. ГОДИНЕ

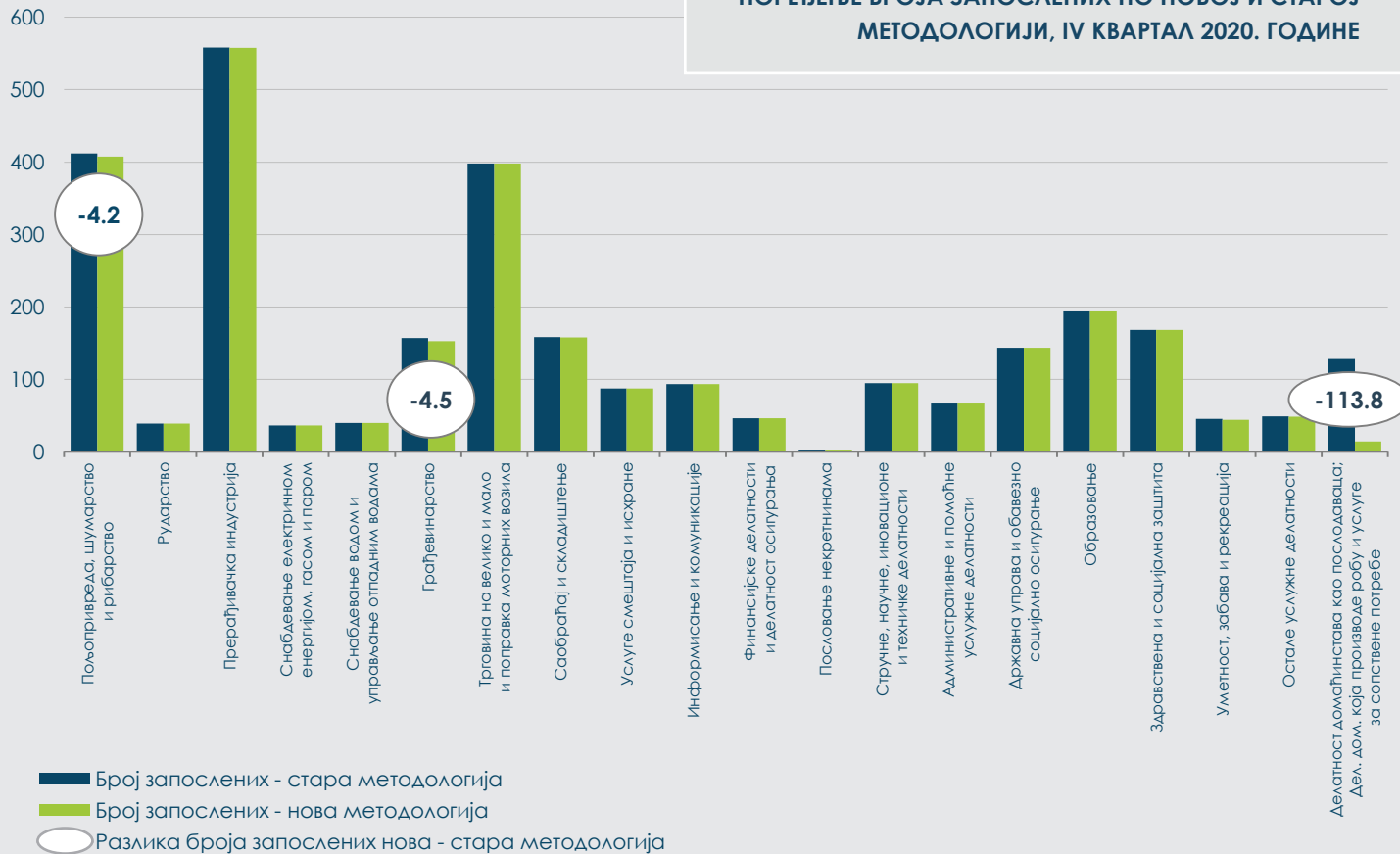
(у хиљ.)

Разлика нова / стара методологија

Старосне групе	Запослени	Незапослени	Ван радне снаге
15–29	-4,2	+4,7	-0,6
30–59	-42,2	+8,8	+33,4
60 +	-72,8	+0,7	+72,1

ПОРЕЂЕЊЕ БРОЈА ЗАПОСЛЕНИХ ПО НОВОЈ И СТАРОЈ МЕТОДОЛОГИЈИ, IV КВАРТАЛ 2020. ГОДИНЕ

У хиљадама

Највеће смањење броја запослених је забележено у сектору **Делатности домаћинства као послодаваца и то у оквиру области делатности Домаћинстава који производе робу и услуге за сопствене потребе, где је према новој методологији број запослених мањи за 113 800.**

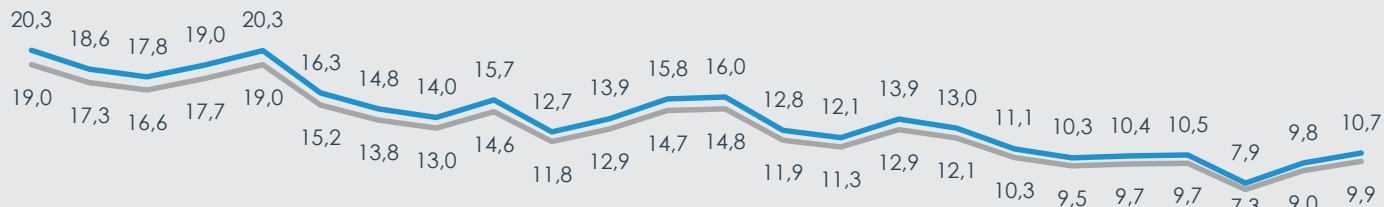
У секторима делатности Пољопривреда, шумарство и рибарство и Грађевинарство промена методологије условила је да се број запослених смањи са нешто више од 4 000.

Нова методологија нема утицаја, или има веома мали утицај, на промену броја запослених у осталим секторима делатности.

УТИЦАЈ ПРОМЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ НА ЗАПОСЛЕНОСТ ПРЕМА СЕКТОРИМА ДЕЛАТНОСТИ

СТОПЕ ЗАПОСЛЕНОСТИ/НЕЗАПОСЛЕНОСТИ, ПОПУЛАЦИЈА УЗРАСТА 15 И ВИШЕ ГОДИНА, 2015-2020. (%)

ОРИГИНАЛАНА СЕРИЈА (СТАРА МЕТОДОЛОГИЈА) И РЕВИДИРАНА СЕРИЈА (НОВА МЕТОДОЛОГИЈА)

I Q	II Q	III Q	IV Q	I Q	II Q	III Q	IV Q	I Q	II Q	III Q	IV Q	I Q	II Q	III Q	IV Q	I Q	II Q	III Q	IV Q	I Q	II Q	III Q	IV Q
2015	2015	2015	2015	2016	2016	2016	2016	2017	2017	2017	2017	2018	2018	2018	2018	2019	2019	2019	2019	2020	2020	2020	2020

- Стопа запослености, оригинална серија (стара методологија)
- Стопа запослености, ревидирана серија (нова методологија)
- Стопа незапослености, оригинална серија (стара методологија)
- Стопа незапослености, ревидирана серија (нова методологија)

Стопа запослености представља удео запослених у укупном становништву старом 15 и више година.

Смањење стопе запослености према новој методологији у односу на стару методологију, последица је промене дефиниције запослених (од којих је најзначајнија искључивање лица која производе робу и услуге за сопствене потребе из контингента запослених).

С обзиром на то да се **стопа незапослености** рачуна као количник броја незапослених и броја активних лица (запослени + незапослени) до повећања стопе незапослености, према новој методологији у односу на стару методологију, дошло је првенствено због смањења имениоца, односно броја запослених, а мањим делом услед повећања бројиоца, односно броја незапослених.

ПОРЕЂЕЊЕ ОРИГИНАЛНЕ И РЕВИДИРАНЕ СЕРИЈЕ СТОПЕ ЗАПОСЛЕНОСТИ И НЕЗАПОСЛЕНОСТИ

АНКЕТА О РАДНОЈ СНАЗИ
НОВА МЕТОДОЛОГИЈА 2021.

www.stat.gov.rs
ars@stat.gov.rs